

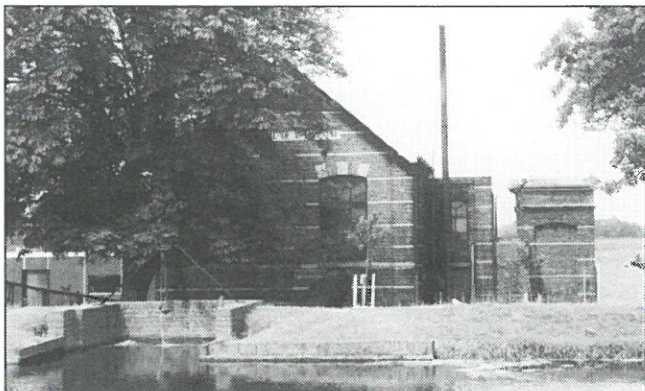
FIEN-nieuws

1. FIEN-lustrum studiedag zaterdag 9 oktober

Alle lezers van *industria* hebben reeds een mailing ontvangen over deze jubileumstudiedag. Het thema van deze studiedag is „Vrijwilligerspraktijk in industrieel erfgoed”. Per autobus zullen deze dag bezocht worden:

- * Leiden, met een stadswandeling langs broodfabriek Ceres, Dekenfabriek Zaalberg, Conservenfabriek Tieleman & Dros en de meelfabriek De Sleutels
- * het stoomgemaal „De Antagonist” bij Stompwijk
- * het smalspoormuseum te Valkenburg(ZH)
- * de v.m. zilverfabriek „Van Kempen en Begeer” te Voorschoten.

De studiedag wordt afgesloten met een diner te Voorschoten. Kosten voor de studiedag: fl. 100,- (incl. diner: f. 150,-). Opgave uiterlijk 15 september bij de secretaris FIEN, C.H.R.T. Weevers, Zomervaart 206F, 2033 DN Haarlem.

Leidschendam: Stoomgemaal „de Antagonist”.

AGENDA

1. Zaanstreek: vaarroute industrieel erfgoed Zaanstreek.

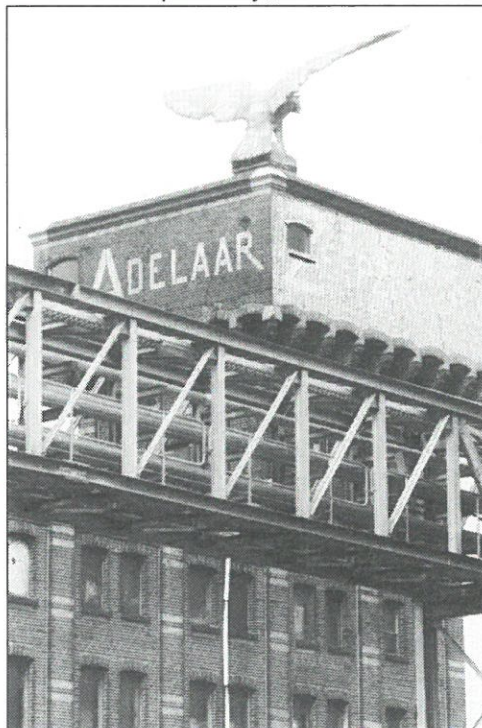
Vanaf het eerste weekend in juli kan voor het eerst deelgenomen worden aan de „Vaarroute industrieel erfgoed Zaanstreek”, een nieuwe vaarroute op vaste dagen in het jaar. Tijdens het twee uur durende programma wordt onder begeleiding van een streekgids van de Zaanse Schans een tocht met een authentieke sleepboot gemaakt, waarbij bij twee bedrijven wordt aangemeerd om de industriële geschiedenis van dichtbij te beleven. De gids vertelt de geschiedenis van het werken op en langs de Zaan, de rol die het water, de sleepboten en de bedrijven daarbij speelden en wat we daar nu nog van kunnen zien. Na de boottocht kan de bezoeker vervolgens op eigen gelegenheid de Zaanse Schans en het nieuwe Zaanse Museum

bezoeken. Het Zaanse Museum geeft deelnemers van de vaarroute op vertoon van het ticket 50% korting op de toegangs prijs van fl. 10,=.

Door het varen over de Zaan wordt, onder begeleiding van een streekgids, vanaf het water kennis gemaakt met het Zaanse industriële erfgoed. De Zaanstreek is vooral bekend van de cacao, de mosterd, rijst en de molens. Dit oudste industriegebied van Nederland heeft door de eeuwen heen zijn industriële karakter weten te behouden. Pakhuizen en rijstpellerijen als Saigon en bassin Hollandia staan er nog. Zeer markant zijn de trotse adelaar op het dak van zeepziederij „De Adelaar” en het in 1998 gerestaureerde Lassie-complex met haar karakteristieke pakhuizen met de namen Silo, Donau, Koningsbergen en Mercurius. In vroegere dagen werden goederen in de Zaanstreek hoofdzakelijk vervoerd over de Zaan. Dit vervoer gebeurde door zeilende vrachtschepen, welke later met de intrede van de mechanische voortstuwing, door sleepboten de Zaan op werden getrokken. De sleepvaart, eerst aangedreven door stoom en later motorkracht, bestaat bijna niet meer. Dankzij de Vereniging De Motorsleepboot en haar leden worden de oude beroepsschepen veelal van de slopershamer gered waarmee de historische vaarroute wordt gevaren.

De vaarroute vaart dit seizoen nog op de volgende dagen: 25 en 26 september 1999. De afvaarten zijn tussen 11.00 en 18.00 uur. Boeking vinden plaats via het bezoekerscentrum „Vrede”, tel. 075-6168218. Ticketprijs: fl. 15,=.

Wormer: Zeepziederij „de Adelaar”.

2. Amsterdam: Elektriciteitsmuseum „Energetica”

In de historische bedrijfspanden van het Gemeentelijke Energiebedrijf aan de Hoogte Kadijk in Amsterdam is sinds april jl. de historische collectie twee dagen per maand voor het publiek opengesteld. Tot voor kort was een bezoek aan het museum alleen op afspraak mogelijk. In museum „Energetica” worden oude voorwerpen van de elektrotechniek, gas- en lifttechniek tentoongesteld. De indrukwekkende voorwerpen komen voornamelijk uit de energiewereld. Een deel van de collectie is afkomstig uit gas- en elektriciteitsbedrijven, het voormalige Kema-museum in Arnhem, het voormalige Electriciteitsmuseum in Nijkerk en het liftmuseum te Alphen aan den Rijn. De bezoeker kan zich vergapen aan oude staaltjes techniek, zoals een dieselaggregaat van 30 ton, een koolspitsbooglamp, een zakkenlift en bakelieten radio's, oude gaslampen en elektrische huishoudelijke apparatuur uit vervlogen jaren.

De openingsdagen (vrijdag en zaterdag) voor 1999 zijn:

3 en 4 sept., 1 en 2 okt., 5 en 6 nov., 3 en 4 dec.
Groepen kunnen daarnaast op afspraak het museum bezoeken.

Museum Energetica, Hoogte Kadijk 400, Amsterdam.
Tel. 020-422. 1227.

3. Hengelo: tentoonstelling „100 jaar industriële fotografie in Twente”.

In het Techniekmuseum HEIM te Hengelo is tot 30 september de thematentoonstelling „100 jaar Industriële fotografie in Twente” te bezichtigen. Deze foto-expositie geeft een beeld van doel en functie van de fotografie voor het bedrijfsleven in Twente. Met foto's gemaakt aan het eind van de vorige en in het begin van deze eeuw, aangevuld met recent fotowerk van hedendaagse fotografen, wordt dit onderwerp in het museum in beeld gebracht.

De tentoonstelling is tot stand gekomen met medewerking van Kunst en Cultuur Overijssel, het centrum voor Kunsteducatie Crea, het Rijksarchief Overijssel en de fotobond van het rayon Twente.

Techniekmuseum HEIM, Bornsestraat 7, 7556 BA Hengelo. (074-2430054).

4. Hilversum: tentoonstelling „de mooiste weg van Nederland”.

Van 2 oktober tot en met 16 januari 2000 wordt in het Goois Museum de geschiedenis van een bekende Hilversumse weg getoond, de 's-Gravelandseweg, een van de fraaiste wegen in het Gooi.

De tentoonstelling geeft in een aantal onderdelen een beeld van de geschiedenis van de 's-Gravelandseweg. Het was de eerste weg die in Hilversum bestraat werd. De weg wordt behandeld vanaf de Hilversumse Kerkbrink tot aan het Noorder- en Zuidereind in de naburige gemeente 's-Graveland. Van vele belangrijke gebouwen komt de bouwgeschiedenis en architectuur aan de orde. Natuurlijk wordt ook de paardentram belicht, die in de periode van 1887 tot 1923 het vervoer verzorgde vanaf 's-Graveland naar het station in Hilversum. De aanleiding voor de tentoonstelling is een manuscript van dhr. W.I. Engel over de bewoning van de 's-Gravelandseweg. Dit manuscript zal op de ten-

toonstelling ter inzage liggen en een eenvoudige uitdraai van de tekst zal ook te koop zijn. Na de tentoonstelling zal Uitgeverij Verloren te Hilversum het manuscript als boek uitgeven.

Goois Museum, Kerkbrink 6, Hilversum. tel. 035-6292826). geopend: ma/do 13 tot 17 uur.

5. Rotterdam: tentoonstelling Leuvehaven vier eeuwen.

Naar aanleiding van het vierhonderdjarig bestaan van de Leuvehaven, een van de oudste havens van Rotterdam, organiseert het Maritiem Museum Prins Hendrik een tentoonstelling over de geschiedenis van de Leuvehaven tot 1 november. De Leuvehaven, waar het Maritiem Museum nu is gevestigd, heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van Rotterdam als handelshaven.

De geschiedenis van de haven met het omringende gebied wordt in de tentoonstelling tot leven gewekt door middel van prenten, foto's, schilderijen, maquettes en historische bouwonderdelen van de voormalige Zeevismarkt. In het Maritiem Museum wordt momenteel ook aandacht besteed aan het 125-jarig bestaan van het museum.

NIEUWS UIT DE AANGESLOTEN ORGANISATIES

1. Commissie Erfgoed in IJzer en Staal van het staal-bouwkundig genootschap.

De Commissie organiseert op woensdag 27 oktober 1999 een symposium in Delft met als thema „Instandhouding constructies van ijzer en staal”. Op dit symposium zullen verschillende deskundigen uit binnen- en buitenland inleidingen houden met als onderwerpen de problematiek, procedures, cases, materiaalonderzoek rondom restauratiemethoden van ijzer- en staalconstructies. De voertaal op het symposium is Engels. De laatste jaren wordt veel onderzoek verricht op dit gebied. De actuele stand van zaken zal in Delft worden gepresenteerd.

De prijs voor deelname aan het symposium bedraagt f. 100, = p.p., de reader kost f. 65, =. Prijzen excl. koffie, thee en lunch. Deze zijn tegen een geringe vergoeding in het TU-restaurant verkrijgbaar. Nadere inlichtingen: Ir. G. G. Nieuwmeijer. Tel. werk 015-2781012, fax 2784178. tel. prive 079-3410222 (tel. en fax).

E-mail s.lispet@bk.tudelft.nl

2. Stichting Service- en adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland (STABIEN).

Het kantoor van Stabien is onlangs verhuisd naar het gebouw van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam. Het nieuwe adres luidt: Cruquiusweg 31, 1019 AT Amsterdam. tel.: 020-6685866, fax 020-6653090. E-mail: svg@iisg.nl

3. Nederlandse Gemalenstichting (NGS).

De NGS heeft onlangs het „nulnummer” uitgebracht van de nieuwsbrief van de onder de NGS ressorterende Stuurgroep Inventarisatie. Al in 1995 bracht de NGS een rapport uit onder de titel „Gemalen. . . als het water

deert", waarin een historisch overzicht van de Nederlandse bemalingsgeschiedenis werd gegeven. Een van de belangrijkste doelstellingen van de NGS is het instandhouden en beheren van historische gemalen. Als vervolg op het rapport „Gemalen. . . als het water deert” heeft de NGS een Stuurgroep Inventarisatie ingesteld. De stuurgroep heeft als taak om door middel van een landelijke inventarisatie van het Nederlandse gemalenbestand, te komen tot documentatie en selectie van voor de bemalingsgeschiedenis waardevolle bemalingsinrichtingen. Voorlopig gaat de stuurgroep er vanuit dat met de bescherming van een zestig- tot tachtig gemalen de bemalingsontwikkeling in Nederland verantwoord in beeld kan worden gebracht. Om tot een selectie te komen hanteert de stuurgroep een aantal criteria, waaronder het gebouw, de bouwstijl, de machine-installatie, de regionale spreiding over het land, de herkenbaarheid, de capaciteit, de educatieve/toeristische betekenis, etc. De uiteindelijke selectie, die gebeurt in het kader van het Monumenten Selectie Project (MSP), zal plaats vinden in nauw overleg met de waterschappen, de Rijksdienst voor Monumentenzorg en de provincies en gemeenten. De presentatie van het inventarisatierapport zal op een themadag plaatsvinden, waarbij verschillende organisaties op het gebied van cultuur, toerisme, monumentenzorg, landschapsbeheer etc. vertegenwoordigd zullen zijn.

BERICHTEN

GRONINGEN

Thesinge: sinds 1998 wordt gewerkt aan de restauratie van de oude smederij van Anjes Kampen in Thesinge, een dorp aan de oostrand van de stad Groningen. De inrichting van de smederij als museum is inmiddels zover gevorderd, dat de museumsmederij begin juni is geopend voor bezoekers. De huidige eigenaar van de smederij is Arend Kampen uit Hoogezand, die een machine- en constructiefabriek te Hoogezand bezit. Dit bedrijf is oorspronkelijk voortgekomen uit de dorpssmederij van Thesinge. De smederij, die in 1967 werd gesloten, wordt in de oude staat teruggebracht onder auspiciën van de Stichting Woonhuismonument. De werkzaamheden worden uitgevoerd door personeel van het werkvoorzieningsschap Fivelingo. De smederij is teruggebracht in de staat van begin deze eeuw. Tijdens demonstraties zal de oude dubbele vuurplaat in bedrijf zijn. Het smederijmuseum zal vooral op afspraak te bezichtigen zijn.

Rottumeroog: de gemeente Eemsmond heeft te weinig geld om de oude Zeekaap te verplaatsen naar een veiliger plaats op het eiland. De gietijzeren kaap uit de negentiende eeuw wordt ernstig bedreigd door de afslag aan de noordwestzijde van het eiland. De gemeente Eemsmond wil in afwachting van een definitieve oplossing de zeekaap demonteren en tijdelijk opslaan op het Groninger vasteland. Deze reddingsoperatie kost ca. f. 80.000,-. Om de zeekaap in de toekomst weer op te bouwen op Rottumeroog is een investering nodig van f. 258.000,-. De gietijzeren zeekaap behoort met de zeekaap van Oudeschild (Texel) tot de laatste nog aanwezige exemplaren in Nederland van dit type.

OVERIJSEL

Heeten: de voormalige Cobercokaasfabriek in Heeten wordt gesloopt. De nieuwe eigenaar van het complex, de Fa. Boerhof-tapijt, wil op het terrein van de kaasfabriek een nieuw bedrijfspand bouwen, met behoud van de voormalige fabrieksschoorsteen. De schoorsteen moet als herinnering aan een stuk regionale bedrijfsgeschiedenis behouden blijven, zo luidt ook de mening van Plaatselijk Belang Heeten. De schoorsteen, die overigens niet meer de oorspronkelijke hoogte bezit, dateert uit 1916. Bij de restauratie zal de schoorsteen tot de oorspronkelijke hoogte worden opgebouwd en weer van een originele kop worden voorzien. Inmiddels heeft de monumentencommissie van de gemeente Raalte geadviseerd de schoorsteen op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen.

GELDERLAND

Appeltern: de restauratie van het stoomgemaal „De Tuut” bij Appeltern vordert. Aan het eind van dit jaar zal waarschijnlijk het nieuwe bezoekerscentrum worden geopend, dat een plaats krijgt in de voormalige kolenloods. Het dak en de buitenmuren van dit gebouw zijn inmiddels gerenoveerd. Intussen wordt ook gewerkt aan het herstel van de stoomturbines in het gemaal. In de toekomst moeten de buitenmuren van het gemaal nog gevoegd worden, de elektriciteitsinstallatie vernieuwd en het bordes in de machinehal worden gerepareerd.

Het stoomgemaal is gebouwd in 1918 en is tot 1965 in bedrijf geweest, toen twee nieuwe gemalen de taak van het oude gemaal opvernamen. Monumentenstichting Baet en Borgh is eigenaresse van het historische gemaal sinds 1984. Al jaren zet deze stichting zich in voor de restauratie van het gemaal, die vanwege geldgebrek in fases gerealiseerd moet worden. In 1997 werd de verdwenen schoorsteen van het gemaal van de grond af opnieuw opgebouwd. Stoomgemaal „De Tuut” is het laatst overgebleven stoomgemaal van de acht die ooit het Land van Maas en Waal bemaalden.

De Heurne: in het fraaie landschap van de Achterhoek bevindt zich in de buurtschap De Heurne, bij Dinxperlo een authentieke kleinschalige plattelandsmalderij. De malderij, met een aangebouwde kleine winkel, is rond 1930 gebouwd voor de familie Duenk. Het complex aan de Gelkinkweg bevatte een elektrisch aangedreven maalderij, een veevoeder- en kunstmest- en kolenhandel, een winkel en een bakkerij. De elektriciteit werd aanvankelijk betrokken vanuit het Duitse Wesel, via Dinxperlo. In 1980 werden de malderij en de winkel gesloten na het overlijden van Berend Duenk, waarna de malderij dienst deed als onderkomen voor autoknutselaars. De malderij met bijbehorende winkel is nu genomineerd voor plaatsing op de rijksmonumentenlijst.

Ooypolder: de Stichting Platform Toerisme in Ubbergen heeft een wandel- en fietsroute samengesteld, welke langs oude steenfabrieken en ander industrieel erfgoed voert in de Ooypolder, ten oosten van Nijmegen. De Ooypolder was van oudsher een centrum van baksteenfabricage. Na de sluiting van de steenfabrieken herinneren nog diverse restanten van steenfabrieken aan dit industriële verleden. In het rivierlandschap zijn nog enkele steenovens te vinden, schoorstenen en arbeidershuisjes. Om de wandel- en fietsroute toeristisch attractief te

LITERATUUROVERZICHT

1. TIDDENS, Erik: Licht op Vlieland: over vuurtorens en bakens op en rond het Vuurboetsduin, Peize, De Vuurtorenbroeders, 1998. 64 blz., ill., krt., 16 X 24 cm. ISBN 90-804056-1-2. Prijs: fl. 25,=

Vuurtorenonderzoeker Erik Tiddens heeft in dit boekwerkje tal van wederwaardigheden beschreven over de geschiedenis van de kustverlichting op Vlieland. Op basis van archiefonderzoek en interviews met oude Vlielanders beschrijft hij de geschiedenis van het oudste vuurtorentje uit de 16e eeuw op het hoge Vuurboetsduin, tot de oprichting van de bestaande gietijzeren vuurtoren uit de negentiende eeuw op dezelfde plaats. Ook wordt informatie gegeven over vuurbakens en zeekapen. De tekst wordt aangevuld met historische foto's en tekeningen. Een aardige aanvulling op het gebied van kustverlichtingsliteratuur, geschreven voor een breed publiek. Het boekje is uitgegeven in oblong formaat en is zeer verzorgd uitgegeven met uitstekend illustratiemateriaal.

In de loop van 1999 zal een tweede boekwerkje van de auteur verschijnen over de kustverlichting van Schiermonnikoog.

Vlieland: Vuurtoren

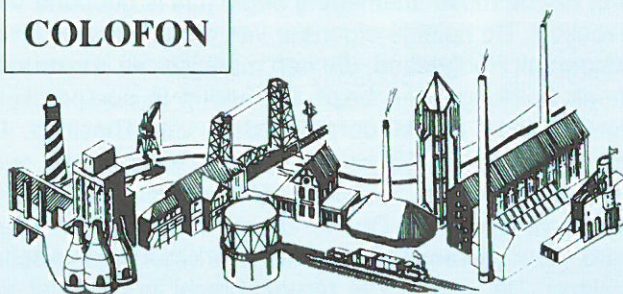
2. BOUWMEESTER, Henk en Hans Pattist: Atlas van de windenergie in Nederland. Doetinchem, Elsevier Bedrijfsinformatie, 1999. ISBN 90-5439079 4. prijs fl. 49,90.

Deze atlas geeft naast een korte introductie over het onderwerp een overzicht van waar in ons land de „nieuwe” windmolens te vinden zijn. Het lijkt misschien niet direct een object wat thans al tot het industrieel erfgoed gerekend kan worden, echter de nieuwe windmolentechniek is de laatste dertig jaar zodanig veranderd dat men de oudere modellen wel tot het industrieel erfgoed mag rekenen. Het geografisch overzicht wordt met kleine kaartfragmenten aangegeven en vervolgens gevisualiseerd in zeer fraaie kleurenfoto's, vaak met de bekende Hollandse luchten. Ook voor liefhebbers van kunst en industrie fotografie een interessant boek.

3. STERK water; anecdotische beschouwingen uit de rijke historie van het waterleidingvak. Rijswijk, Vereniging voor Waterleidingbelangen in Nederland VWN, 1999. 151 blz., ill., bijlagen. geen ISBN. Te verkrijgen door storting van fl. 35,= op rek. nr. 484684302 van de VWN.

Naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de VWN is deze publicatie uitgegeven, onder redactie van de auteur Geert B. Vinke. Al eerder, in 1974, gaf de VWN een jubileumboek uit naar aanleiding van het 75-jarig jubileum, waarin met name de geschiedenis van de waterleidingbedrijven in Nederland werd beschreven. Reden om nu, bij het 100-jarig jubileum, een boek uit te geven, waarin de mens in de drinkwatersector centraal staat. In 11 hoofdstukken wordt o.a. aandacht besteed aan de waterleidingstechnieken, laboratoria, de PR van het drinkwaterbedrijf, water en milieu etc. Een fraai vormgegeven boekwerkje, met vele historische en actuele opnamen.

COLOFON

Industria

Nieuwsbrief van de 60 bij de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland aangesloten organisaties.

De nieuwsbrief verschijnt ± vijfmaal per jaar.

Industria komt mede tot stand door de financiële medewerking van het Prins Bernhard Fonds en de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

Redactie-adres: Industria, p/a M. N. M. Overbeek, Noteboomstraat 61, 8021 WR Zwolle (samensteller).

Kopij voor Industria 1999 no. 5 s.v.p. toezenden aan de redactie uiterlijk 1 oktober 1999. Secretariaatsadres FIEN: Zomervaat 206f, 2033 DN Haarlem.

Abonnementenopgave: door overmaking van f 27,50 voor de jaargang 1999 op Postbankrekeningnr. 132802 ten name van Stichting FIEN, Industria, Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg.

maken, heeft de Stichting Platform Toerisme een plan gelanceerd om een klein smalspoortraject over een lengte van ca. tweeënhalve kilometer te reconstrueren. Het smalspoor moet een beeld geven van het vroegere smalspoornetwerk, dat de diverse steenfabrieken een verbinding gaf met de kleiputten. Bij de aanleg van het smalspoorlijntje is de Gelderse Smalspoor Stichting betrokken. Deze stichting is al jaren actief met het verzamelen en restaureren van smalspoormateriaal, zoals locomotieven en lorries. Het depot van de Stichting is gevestigd op het terrein van de steenfabriek Boral Nedusa te Erlecom, en het ligt in de bedoeling om het museumsmalspoortraject ook hier te realiseren. Voor de aanleg van de lijn kan beginnen, zal toestemming van diverse grondeigenaren verkregen moeten worden.

De kosten van het project worden geraamd op ca. 1 miljoen. Dit bedrag is mondeling toegezegd door het ministerie van Landbouw dat het geld beschikbaar wil stellen voor zowel de aanleg van de smalspoorlijn alsook voor de conservering van industriële monumenten langs de toeristische route.

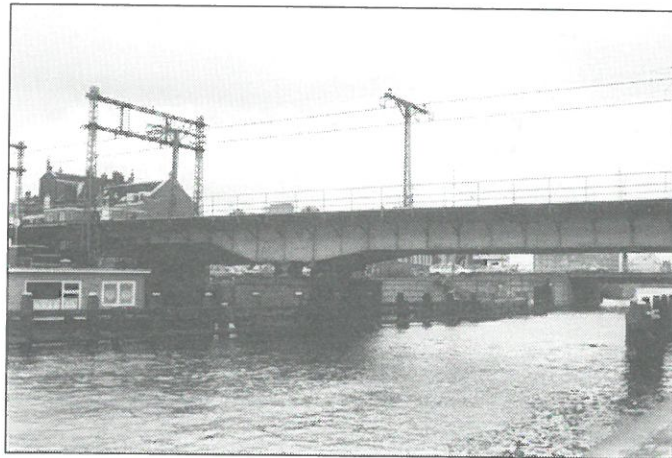
UTRECHT

Utrecht: onlangs is een slopersbedrijf begonnen met de afbraak van een van de beide schoorstenen van de elektriciteitscentrale Lage Weide, aan de Westzijde van Utrecht. Pogingen om de beeldbepalende schoorstenen te behouden, zijn op niets uitgelopen, vanwege de extreem hoge restauratiekosten (ca. 250.000 gulden). De sloop van de eerste schoorsteen gebeurt met behulp van een torenkraan, waarbij de schoorsteen van bovenaf stukje bij beetje wordt afgebroken. De sloop van de tweede schoorsteen staat gepland voor het jaar 2002.

Utrecht: het Nederlands Waterleidingmuseum heeft onlangs haar jaarverslag 1998 gepubliceerd. In het jaarverslag worden ook de voorlopige plannen gepresenteerd om de inrichting van het Waterleidingmuseum in de nabije toekomst uit te breiden en aan te passen aan de moderne presentatietechnieken. De bedoeling is om het waterleidingmuseum, gevestigd in Utrechts oudste watertoren (1895), te voorzien van een glazen lift, zodat de toegankelijkheid sterk wordt verbeterd. De presentatie van de collectie voldoet niet meer optimaal na vijftien jaar en zal ingrijpend vernieuwd moeten worden. Voor kinderen zullen speciale „kids-corners” op elke verdieping worden ingericht, en voor blinden- en slechtzienden zal een aangepaste „tastroute” worden geïnstalleerd. Voor de basisschooljeugd zal een speciaal boek worden geschreven over heden, verleden en toekomst van de drinkwatervoorziening en de rol die watertorens daarbij spelen in Nederland onder de titel „WATzitERindeTOREN”. De auteur is Ivo de Wijs, de illustraties zullen worden gemaakt door Tom Eyzenbach.

Noord-Holland

Amsterdam: de oude spoorbrug, die het Westerdokseiland verbindt met het Centraal Station, zal in september worden gesloopt. De spoorbrug is overbodig geworden omdat het rangeercomplex op het Westerdokseiland plaats zal gaan maken voor een woonwijk met ca. 1.900 woningen. De spoordraaibrug dateert van begin deze eeuw, en werd door de gemeente Amsterdam niet als voldeende waardevol beschouwd om het object op de monu-

Amsterdam: Spoordraaibrug Westerdok.

mentenlijst te plaatsen. De brug wordt nu door de gemeente gratis aangeboden, met als voorwaarde dat de nieuwe eigenaar de transportkosten voor zijn rekening neemt. De spoorbrug is inmiddels aangemeld bij de Bruggenbank, een databank met afgedankte bruggen.

Amsterdam: op het terrein van de voormalige scheepsreparatiewerf ADM (Amsterdamsche Droogdok Maatschappij) zijn eind juni twee monumentale scheepskranen opgeblazen. De scheepskranen verkeerden in zeer slechte staat en leverden gevaar op voor de omgeving. Het betonnen onderstel waarop de kranen stonden, blijft intact. Er zijn plannen voor de ombouw van het betonnen portaal tot ateliers voor kunstenaars.

Medemblik: het Nederlands Stoommachine Museum, gevestigd in het monumentale voormalige stoomgemaal „de Vijf Noorder Koggen” bij Medemblik, heeft onlangs het eerste nummer van een eigen nieuwsbrief uitgegeven onder de naam „de Stoombode”. Doel van de nieuwsbrief is het verschaffen van informatie over het museum, activiteiten en educatieve programma's. In het eerste nummer wordt ook aandacht besteed aan de nieuwe Internet-website die het Stoommachinemuseum onlangs in gebruik heeft genomen. Deze website (www.stoommachinemuseum.nl) is gemaakt door leerlingen van het Atlas-college in Medemblik. De website is op 18 juni j. l. officieel door de gedeputeerde voor onderwijs van Noord-holland, mevr. Goijert, in gebruik genomen. Meer informatie over de nieuwsbrief: dhr. Jan Maret, Nederlands Stoommachinemuseum, Oosterdijk 4, 1671 HJ Medemblik (0227-544732).

Schiphol: intensieve samenwerking tussen de drie grootste luchtvaarthistorische archieven en bibliotheken in ons land heeft geleid tot de oprichting van een Nationaal Luchtvaart Kenniscentrum, dat voorlopig gevestigd zal worden op het Anthony Fokker Business park op Schiphol-Oost. De drie samenwerkende organisaties zijn de Stichting Fokker Heritage Trust, de Stichting Nederlandse Bibliotheek Voor Lucht- en Ruimtevaart, die de voormalige bibliotheek van de KnVVL exploiteert, en het nationaal Luchtvaartmuseum Aviodome op Schiphol. Met diverse andere organisaties is overleg gaande om door middel van verdere samenwerking te komen tot uitbreiding van het Luchtvaart Kenniscentrum. Het nieuwe Nationaal Luchtvaart Kenniscentrum is uniek in zijn soort en omvang in de wereld. De bibliotheek van Aviodome, die

wordt beheerd door de Stichting NBLR, is opgericht in 1909 en is een van de grootste luchtvaarthistorische bibliotheken van Europa. Het initiatief tot de oprichting van het nationaal Luchtvaart Kenniscentrum is genomen door de Stichting Fokker Heritage Trust, na de aankoop van het Fokkerarchief in 1997, en door het luchtvaartmuseum Aviodome.

ZUID-HOLLAND

Boskoop: het herstel van de watertoren van Boskoop is eindelijk begonnen. in mei jl. is met behulp van een kraan de in slechte staat verkerende bovenbouw van de toren gesloopt. Hierna is het ijzeren waterreservoir uit de toren verwijderd. De bovenbouw van de watertoren zal weer in de oude staat worden opgebouwd. De watertoren dateert van 1909, is sinds 1975 buiten bedrijf en staat sinds februari 1999 op de rijksmonumentenlijst. Na diverse mislukte reddingspogingen is de huidige eigenaar, Mark Spoorenberg begonnen met de ingrijpende restauratie van de watertoren. Hij kocht de toren voor fl. 1.000,- en wil de toren in de toekomst als woning gaan gebruiken. Een deel van de toren wil hij gaan verhuren. De restauratie van de toren zal in etappes gebeuren. Eerst zal de toren aan de buitenzijde waterdicht gemaakt worden. De uiteindelijke totale restauratiekosten zullen boven het miljoen gaan uitkomen, zo is de verwachting van Spoorenberg.

Dordrecht: de twee betonnen schoorstenen van de oude elektriciteitscentrale in Dordrecht zullen in het najaar worden gesloopt. Aanvankelijk zouden de schoorstenen al in juli worden opgeblazen, maar onderzoek wees uit dat de beide schoorstenen asbest bevatten, en dat moet eerst worden verwijderd.

Krimpen aan de Lek: het historische stoomgemaal „Reinier Blok” zal over enkele jaren worden vervangen door een nieuw gemaal. Momenteel telt de Krimpenerwaard veertien gemalen, waarvan er over enkele jaren nog slechts drie over zullen blijven. Als eerste gemaal wordt het uit 1868 daterende gemaal „Reinier Blok” vervangen. Dit gemaal is al eens door het Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard te koop aangeboden aan de gemeente Krimpen, die op dit aanbod nog niet heeft gereageerd. De Historische Kring Krimpen aan den IJssel verwacht dat het oude stoomgemaal een culturele bestemming zal krijgen. Het stoomgemaal verkeert nog grotendeels in de oude staat. In het ketelhuis staan nog twee oude stoomketels, die niet meer gebruikt worden. In het pomphuis staan diverse dieselmotoren, waaronder een exemplaar uit 1923.

Schiedam: het Nederlands Gedistilleerd Museum is onlangs in het bezit gekomen van twee bijzondere reclameexponenten met jenever als thema. Het eerste object is een neonreclame van 1.80 bij 1.20 meter. Deze reclame heeft 45 jaar de aandacht getrokken aan de gevel van een cafe aan de Rozengracht in Amsterdam. De reclame laat een kabouter op een fles jenever zien, het merk van Kabouterjenever, een product van UTO-jenever. Een andere „reclamekabouter”, Ouwe Duys, is in de vorm van een gebrandschilderd raam naar het Gedistilleerd Museum gekomen. Het raam is in 1947 gemaakt door de gebroeders Hendrix, ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van distilleerderij Van Gent. Het raam vormt

samen met een aantal andere glas-in-loodramen in de collectie van het gedistilleerd museum (Mammouth, Fijnproever en Banjo) een uniek bezit.

Beide „kabouters” leven tegenwoordig nog voort als merken; Ouwe Duys is het Private label van een slijtersketen in België. Van eind juni tot en met 28 november is onder de naam „Louter kabouter, reuzen in de reclame” een expositie over jeneverreclame te bezichtigen in het Nederlands Gedistilleerd Museum te Schiedam.

Nederlands Gedistilleerd Museum, Lange Haven 74, 3111 CH Schiedam (010-4261291).

ZEELAND

Goes: de Stichting Stoomtrein Goes-Borssele wil in Goes een spoorwegmuseum vestigen. Het Museum zou gevestigd moeten worden op het rangeerterrein van het station van Goes, met als middelpunt de uit de dertiger jaren daterende locomotiefloods van de lokaalspoorlijn Goes-Borssele-Goes. Om meer bezoekers te trekken, worden plannen ontwikkelt voor een historische bootverbinding tussen Terneuzen (Zeeuws-Vlaanderen) en Hoedekenskerke op Zuid-Beveland. Ook wil de stichting een historische stoomtrein vanaf Roosendaal naar Goes laten rijden. Het stoomlocomotievendepot op het emplacement van Roosendaal zou hiervoor als uitvalsbasis kunnen dienen. Met deze plannen, waarmee ca. 18 miljoen gemoeid is, mikt de stichting op ca. 50.000 bezoekers per jaar. Een onderzoek heeft uitgewezen dat met het te investeren bedrag van 18 miljoen grond kan worden aangekocht, een aansluiting op het NS-spoorweginet kan worden gerealiseerd en een stationsplein, stationsgebouwen en andere voorzieningen kunnen worden gebouwd. Het te bouwen stationsgebouw in Goes zal voorzien zijn van een restaurant, museum, kantoren en een bagagedepot, alles in de stijl van de dertiger jaren. Op het emplacement zullen een watertoren, laad- en losperrons een rangeerterrein en een seinhuis gebouwd moeten worden om de exploitatie van stoomtreinen mogelijk te maken.

Sluiskil: begin augustus is de laatste zelfstandige cokesfabriek van Nederland, de Association Cooperative Zelandaise de Carbonistation (ACZC) te Sluiskil in Zeeuws-Vlaanderen, gesloten. De fabriek kon de concurrentie met het goedkope in China geproduceerde cokes niet meer aan, ondanks de vele investeringen en vernieuwingen die de laatste jaren in het machinepark zijn doorgevoerd. De fabriek van ACZC werd in 1911 opgericht. In 1928 werd het complex uitgebreid met een stikstoffabriek. Het is nog onbekend wat er gaat gebeuren met het immense fabrieksterrein, gelegen aan het kanaal Gent-Terneuzen. Op het fabrieksterrein bevinden zich een aantal technisch interessante objecten, waaronder een aantal gashouders voor de opslag van cokesgas, die in de jaren 1949-1954 gebouwd zijn, en de twee parabolische opslagloodsen voor ammoniumsulfaat, in 1929 gebouwd naar een voor die tijd revolutionair ontwerp. Na de sluiting van de ACZC wordt alleen nog bij de Hoogovens te IJmuiden cokes geproduceerd, welke wordt gebruikt voor de eigen staalproductie.